Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty MVZ

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Brno, 5. října 2015

Práce s EIZ

- 2 x 45 min.
  - základy vyhledávacích technik
  - tvorba rešeršního dotazu
  - praktické vyhledávání v databázích
  - *úkol na další hodinu*

- 2 x 45 min.
  - citace, plagiátorství

- 2 x 45 min.
  - kontrola úkolu + diskuse
  - elektronické knihy
  - EBSCO Discovery Service a další nadstavbové nástroje

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Vyhledávání

1. **Téma**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

Téma

1) Zamyslete se o čem chcete psát
   - je nutné mít dost informací o daném tématu (pokud se studiem problematiky začínáte, nebojte se využít učebnice, encyklopedie, radu vyučujícího apod.)

2) Zformulujte téma nebo problém
   - lze využít tzv. **myšlenkových map** – grafické znázornění tématu

Informační společnost

- založená na informacích a znalostech

- problémy při práci s informacemi:
  - **velké množství**
  - **snadná dostupnost**
  - **kvalita**

Mind map example

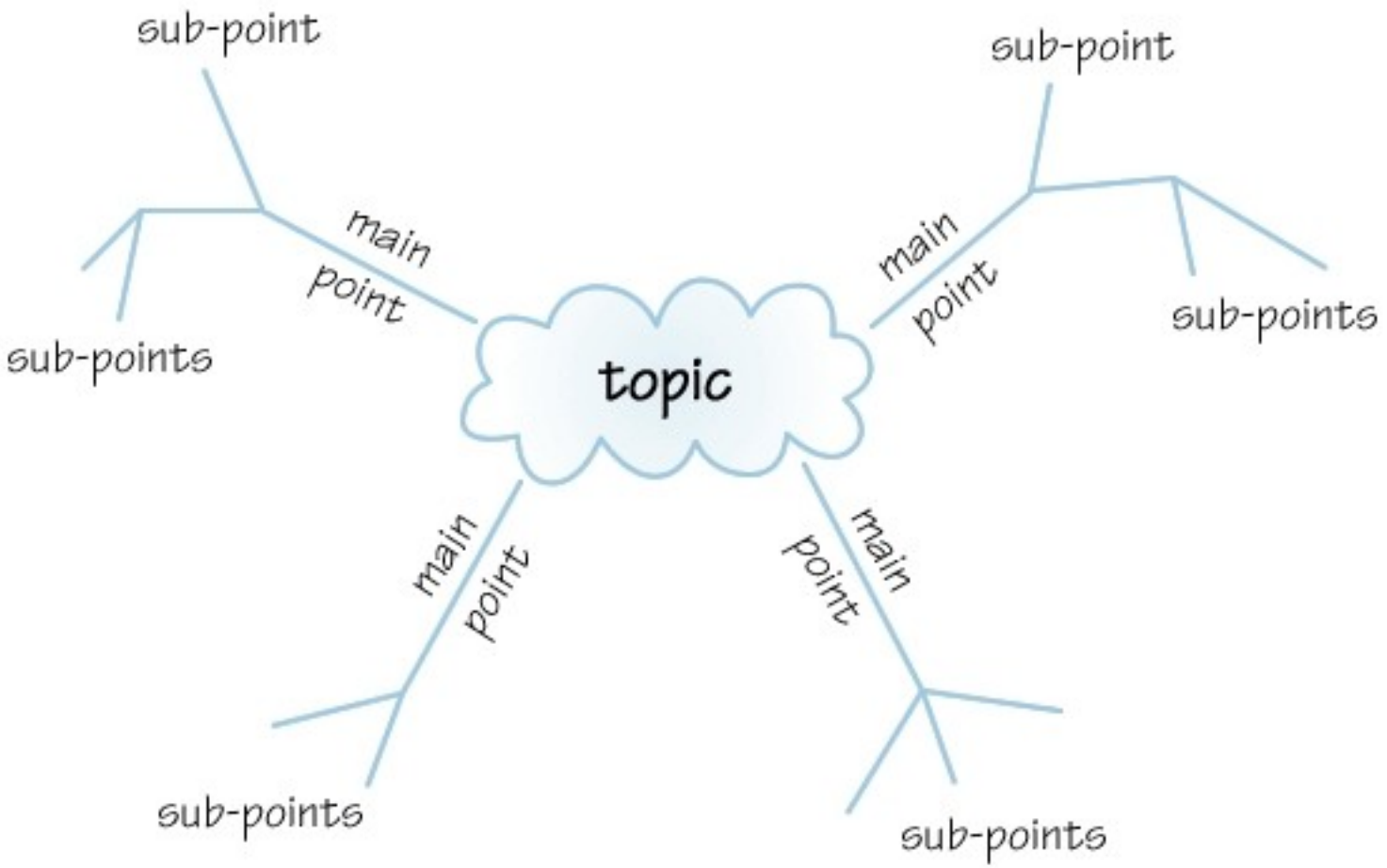

Zdroj: http://www.open.ac.uk/skillsforstudy/pictures/mind-map.gif

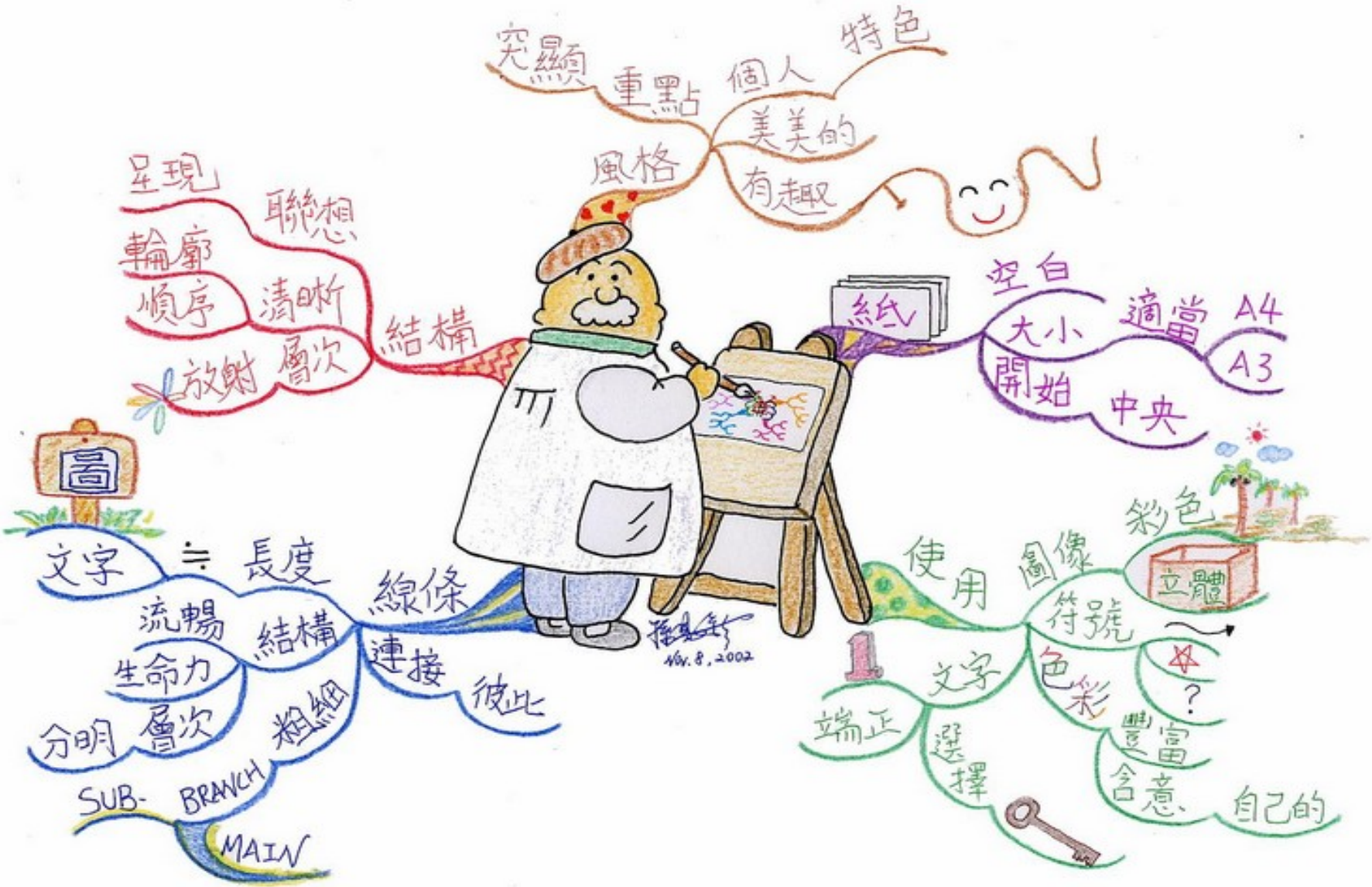

Zdroj: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:MindMapping_Law_Chinese.JPG

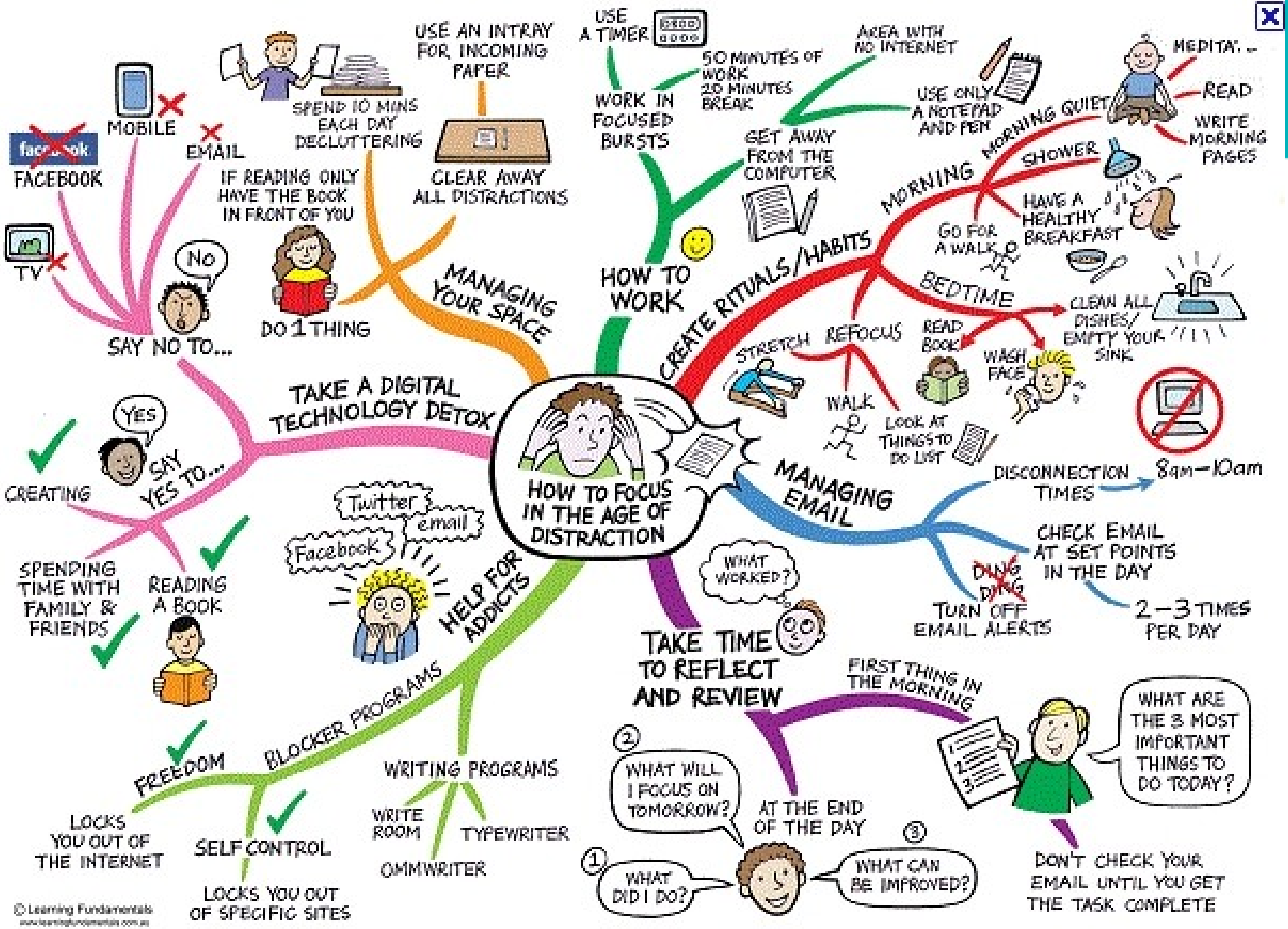

Zdroj: http://mojosimon.wordpress.com/

Téma

3) Vyjádřete téma ve formě

- **klíčových slov (hesel)**
  - používejte zejména ***podstatná jména***
  - příd. jména, zájména a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
  - vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

  př. Palestina; dějiny; starověk

- Pozn. v katalozích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla**

  př. Palestina – dějiny – starověk

1. Téma
2. **Další specifikace**
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

2. Další specifikace

- **Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:**
  - časové rozmezí
  - typy dokumentů (např. odb. časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
  - typ dat (text, audio, video)
  - jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
  - **forma (odborná** x populárně naučná)

1. Téma
2. Další specifikace
3. **Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

3. Výběr zdrojů

- ❑ Specializované odborné databáze
- ❑ Knihovní katalogy
- ❑ Specializované vyhledávače odb. informací
- ❑ Repozitáře
- ❑ Knihovny
- ❑ Další

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Google (Scholar) – tipy pro vyhledávání

- Vyhledávání na konkrétní stránce

Př. suchy site:fss.muni.cz

- Definice

Př. define:european union

- Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL

Př. related:mve.fss.muni.cz

- Typ dokumentu

Př. filetype:pdf

- Infographic: Get More Out of Google

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. **Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

4. Boolovský model

- Logický součin, průnik - operátor **AND**
- Logický součet, sjednocení - operátor **OR**
- Logická negace - operátor **NOT**
- **Krácení termínů** (truncation)
- Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

Zdroj: Steinerová

- **Strategie Boolovského modelu**
  - nejrozšířenější
  - kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

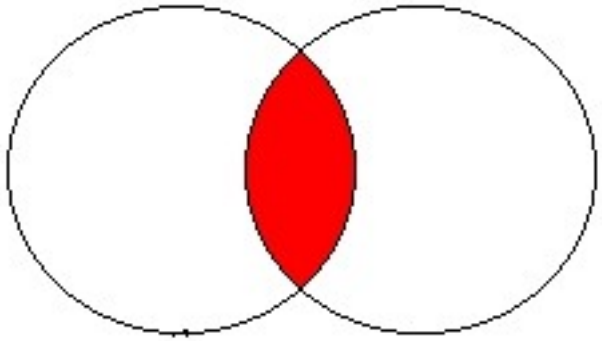

AND

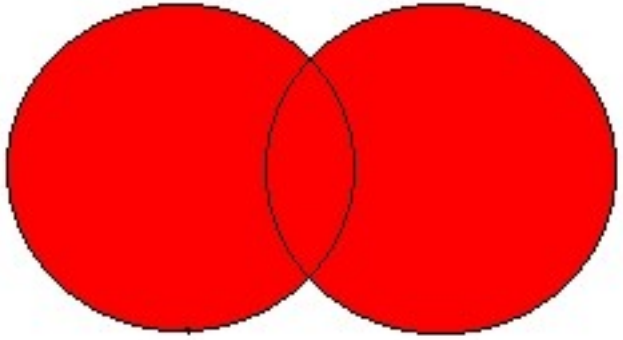

OR

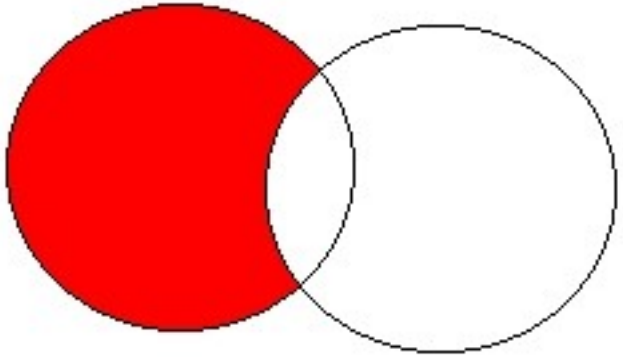

NOT

Operátor AND

- **Logický součin, průnik**
  - Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
  - Výsledek průzkumu se **zužuje**
  - Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

Př. Nizozemí AND politické strany

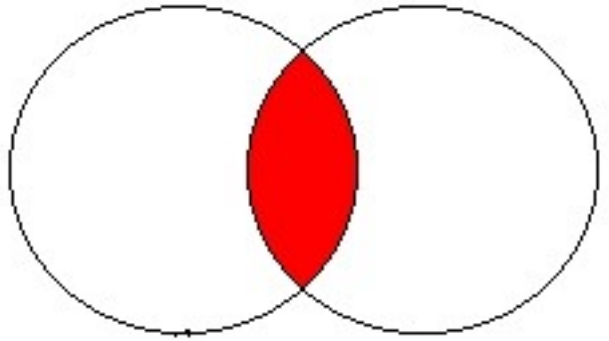

Operátor OR

- **Logický součet, sjednocení**
  - Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
  - Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
  - Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

Př. USA OR Spojené státy americké

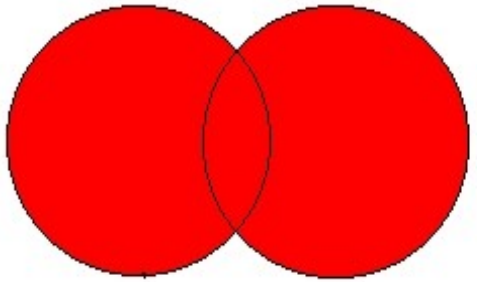

USA Spojené státy americké

Operátor NOT

- **Logická negace**
  - **Vyloučí ty** záznamy o dokumentech, **které obsahují označené klíčové slovo**
  - **Záleží na pořadí klíčových slov**
  - Výsledek průzkumu se **zužuje**

Př. prezidentské volby NOT Obama

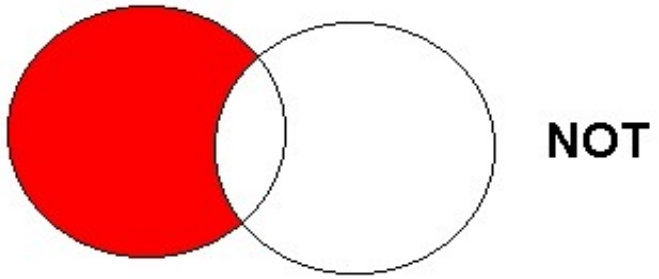

Krácení termínů (truncation)

- **Hledaný termín je zkrácen na kořen slova**
  - Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
  - Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
  - Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
  - Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

Př. předsed* - vyhledá předseda, předsedající, předsednictví atd.

Vyhledávání prostřednictvím fráze

- **Bližší specifikace dotazu**
  - Slovní spojení
  - Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
  - Nejčastěji se využívají uvozovky
  - Výsledek vyhledávání se zužuje

Př. "mezinárodní vztahy"

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. **Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- **Prohlížení (browsing)**

- **Vyhledávání (searching)**
  - jednoduché
  - pokročilé

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. **Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

- **Rozšiřte dotaz**
  - přidejte další klíčová slova
- **Zrušte omezení**
  - např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

- **Zužte dotaz**
  - konkretizujte
  - lépe definujte klíčová slova
  - zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

- **Přidejte omezení**
  - např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. **Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů

- relevance
- důvěryhodnost zdroje
  - jména autorů, instituce, kontakty na správce…
- pravidelná aktualizace
- odbornost

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. **Další operace**

8. Další operace

- tisk
- uložení
- export do citačního manageru

Praktické ukázky vyhledávání v databázích:

- Sage Premier
- Wiley Online Library

Export záznamů z databáze Sage do citačního software EndNote Web

1) Vytvoření účtu v EndNote Web

2) Vyhledání záznamů v databázi Sage a jejich výběr ("Check item" dole pod záznamy)

3) Poté kliknout na "ADD citations" (vpravo na boku v sekci "My Marked Citations") – v hranatých závorkách se objeví počet přidaných záznamů

4) Otevře se další stránka s hláškou "For your [2] currently marked citations:" - zvolit "Format" a poté "Download to Citation Manager"

5) Vpravo na boku vybrat "EndNote Web" (kliknout přímo na název)

6) Pokud vše proběhlo úspěšně, tak budete přesměrováni do aplikace EndNote Web

7) Objeví se hláška sdělující, kolik záznamů bylo naimportováno (např. "Number of records imported: 2")

8) Záznamy se uloží do záložky "My References" – složky "[Unfield]"

Ústřední knihovna
Fakulty sociálních studií MU

Úkol na další hodinu

Literatura

STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka; ILAVSKÁ, Jana. *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010, 190 s. ISBN 9788022328487.

Obrázky

http://www.open.ac.uk/skillsforstudy/pictures/mind-map.gif

http://mojosimon.wordpress.com/

http://spencerjardine.blogspot.cz/2012/02/boolean-search-strategies-videos.html

Děkuji Vám za pozornost

Mgr. Dana Mazancová, DiS.
mazancov@fss.muni.cz

infozdroje@fss.muni.cz